

ภาพ “สาวเสิร์ฟ” ในผลงานเรื่อง *เมียชายชั่ว* ของดาไซ โอซามุ และการเปรียบเทียบกับ “สาวโรงงาน” ของไทย

ปิยะนุช วิริยะเนตร์¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาภาพตัวละครซัดจัง และตัวละครหญิงอื่นๆ ที่ปรากฏในผลงานเรื่อง “เมียชายชั่ว” ของดาไซ โอซามุ ผลการศึกษาพบว่า ซัดจัง อาภิงและมาตามเจ้าของบาร์ ต่างมีอำนาจทางการเงินและคอยช่วยเหลือโอตานิ เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับอาชีพของตัวละครหญิงแล้วพบว่าซัดจัง และอาภิงมีอาชีพ “สาวเสิร์ฟ” และอาชีพนี้มีบทบาทสำคัญต่อผลงานเรื่องนี้ เรื่อง “เมียชายชั่ว” นำเสนอเสนอภาพด้านบวกของ “สาวเสิร์ฟ” ในญี่ปุ่น ขณะที่นั้นแม้ว่าจะมีการแข่งขันกันอย่างสูงในธุรกิจการค้าประเวณีและอาชีพ “สาวเสิร์ฟ” จะถูกดูหมิ่นดูแคลนก็ตาม แต่อาชีพนี้ก็เป็นหนึ่งในอาชีพที่หญิงสาวๆ ใฝ่ฝัน และจัดเป็นอาชีพของผู้หญิงสมัยใหม่อีกด้วย การให้ตัวละครมีอาชีพ “สาวเสิร์ฟ” นี้ อาจกล่าวได้ว่าเพื่อต้องการสะท้อนภาพหญิงสาวสมัยใหม่ภายใต้สังคมปิตาธิปไตย หญิงสาวที่ไม่ต้องพึ่งพิงผู้ชายและพยายามหาทางดิ้นรนเพื่อให้ตัวเองมีชีวิตอยู่รอดท่ามกลางสังคมที่ด่ามดและสิ้นหวังภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งจะต่างจาก “สาวโรงงาน” ของไทยที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มผู้หญิงขายบริการทางเพศ ไม่ได้มีบทบาทใดๆ ต่อสังคม และได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากสังคมมากกว่า “สาวเสิร์ฟ”

คำสำคัญ : ดาไซ โอซามุ สาวเสิร์ฟ เมียชายชั่ว สาวโรงงาน วรณกรรมญี่ปุ่น

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อีเมล: piyanuchwiri@gmail.com

The Image of the Barmaid in *The Villon's Wife* by Dazai Osamu and Its Comparison with That of a Thai Teahouse Girl

Piyanuch Wiriyenawat²

Abstract

This article studies the images of Sat-chan and other female characters appearing in *The Villon's Wife* by Dazai Osamu. It is found that Sat-chan, Aki-chan, and Madam—the owner of the bar—all have financial power, and they are always supportive of Otani, the male protagonist. Occupation-wise, Sat-chan and Aki-chan are “barmaids”, and their occupation plays an important role in this novel. The Villon's wife presents a positive image of the “barmaid” even though during that period in Japan, the prostitution business was highly competitive and the “barmaid” was sometimes insulted by society. However, this was one of the occupations that young women dreamed of and it was regarded as a kind of “Modern Girls’” career. It can be said that the author, having these characters becoming “barmaids,” wanted to portray the modern women under the patriarchal society and the independent women who had to struggle for survival in a dark and hopeless society after the end of World War II. The image is quite different from that of Thailand's “teahouse girl”, who was definitely categorized as a prostitute, who had no influence whatsoever upon society, and who endured more contempt than the “barmaid”.

Keywords: Dazai Osamu, Barmaid, *The Villon's Wife*, Teahouse girl, Japanese literature

² Asst. Prof., Japanese Section, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, e-mail: piyanuchwiri@gmail.com

บทนำ

1. เนื้อเรื่องย่อ

เรื่อง *เมียชายชั่ว* (*The Villon's wife*) เป็นผลงานเรื่องสั้นของ ดาไซ โอะซามุ (太宰治) (1909-1948) นักเขียนคนสำคัญคนหนึ่งของผู้ญี่ปุ่นในศตวรรษที่ 20 ตีพิมพ์ครั้งแรกในเดือนมีนาคม ปีค.ศ.1947 ในวารสาร *เท็มโบ*³ (『展望』) เรื่องเล่าผ่านตัวละครผู้หญิงแทนตัวเองว่า “ฉัน” (私) ผู้เป็นภรรยาของโอดานิ (大谷) ที่มีอาชีพเป็นนักเขียนและเป็นบุตรของผู้ดีเก่า โอดานิมักจะปล่อยปละละเลยภรรยากับลูก ทำให้ “ฉัน” ต้องเลี้ยงลูกแต่เพียงลำพัง วันหนึ่งโอดานิได้ไปขโมยเงิน 5,000 เยนจากร้านเหล้าชื่อ สึบากิ (椿屋) ทำให้สามีภรรยาเจ้าของร้านตามมาทวงเงินถึงบ้าน “ฉัน” มีความตั้งใจจะหาเงินมาชดเชยคืนให้แก่เจ้าของร้าน จึงขอร้องสามีภรรยาเจ้าของร้านให้เธอทำงานชดใช้เงินที่สามีเธอขโมยมา โดย “ฉัน” ได้ผันตัวมาเป็นสาวเสิร์ฟประจำร้าน และที่นั่นเองเธอได้รับการขนานนามว่า “ซัตจัง” (さっちゃん) โอดานียังคงประพฤติตัวสำมะเลเทเมาเหมือนเดิม และมักจะแฉมาดื่มเหล้าที่ร้านสึบากิอยู่บ่อยครั้ง โดยเรียกภรรยาว่าซัตจังและให้เธอเป็นคนจ่ายค่าเหล้าให้ ซัตจังได้พบสามีที่ร้านเหล้าอยู่บ่อยครั้งขึ้นกว่าแต่ก่อนและเธอมีความสุขกับการใช้ชีวิตเช่นนี้ ก่อนจะสิ้นปีซัตจังถูกลูกค้าในร้านล่อลวงลอบแทงแทง วันรุ่งขึ้นซัตจังได้ตัดสินใจย้ายมาอยู่กับสามีภรรยาเจ้าของร้านสึบากิและไม่กลับไปที่บ้านของตนอีก ในตอนท้ายเรื่องโอดานิกล่าวว่าเธอไม่ใช่คนมนุษย์ สาเหตุที่เธอขโมยเงินก็เพื่อเธอและลูก แต่ซัตจังกลับตอบว่า “คนมนุษย์ก็ไม่ได้เห็นเป็นไรนี่คะ ขอแค่พวกเรามีลมหายใจก็พอแล้ว” ผลงานเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นภาพความสิ้นหวังของผู้คนที่อาศัยอยู่ในสังคมที่ศีลธรรมและเศรษฐกิจตกต่ำถึงขีดสุด แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งก็มีความแจ่มใสซ่อนเร้นอยู่เช่นกัน

2. ทบทวนวรรณกรรมและประเด็นการวิจัย

แนวทางการวิจัยที่ผ่านมาจะเน้นศึกษาตัวละครโอดานิและซัตจังเป็นหลัก ในส่วนของโอดานิ แนวทางการศึกษามักจะเป็นการเปรียบเทียบกับชีวิตจริงและความหวาดกลัวในจิตใจของดาไซ โอะซามุซึ่งเป็นผู้เขียน เน้นการอ่านงานเขียนเรื่องนี้ในลักษณะ I-Novel⁴ และสรุปว่าเบื้องหลังผลงานเรื่องนี้เป็น “ความทุกข์ตรมและชีวิตจริงของดาไซ” จากแนวความคิดดังกล่าว ส่งผลให้แนวทางการศึกษาต่อมา จะเป็นไปในลักษณะเชื่อมโยงโอดานิกับตัวตนอันลึกลับเหลวของดาไซช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อย่างไรก็ดีช่วงเวลาที่ดินดาไซเขียนผลงานเรื่องนี้ เขาอยู่ในสภาวะจิตใจอันมั่นคง ปราศจากปัญหาเรื่องครอบครัวใดๆ และพยายามทุ่มเทสร้างงานเขียนให้มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ และจากชื่อเรื่อง *The Villon's wife* ก็ได้เป็นที่มาของการศึกษาภาพโอดานิเทียบกับฟรังซัวร์ วียง (François Villon) (1431-1463) กวีเอกชาวฝรั่งเศสในยุคกลาง โดยพยายามตัดขาดจากภาพดาไซ แต่จะเป็นการศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นความเหมือนกันทั้งการกระทำและความรู้สึกของวียงกับโอดานิ

ในส่วนงานวิจัยที่ศึกษาตัวละครซัตจัง จะมุ่งเน้นศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงในตัวเธอ ประเด็นที่นักวิจัย

³ ระบบการถอดเสียงของบทความนี้อ้างอิงจาก หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาเยอรมัน สเปน ญี่ปุ่น และมลายู ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา ฉบับปี 2561

⁴ ลักษณะงานเขียนประเภทหนึ่งในภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า “ชิโซเซสึ” (私小説) เป็นนิยายที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากประสบการณ์จริงของผู้เขียน เน้นในเรื่องการสารภาพ ถือว่าเป็นพื้นฐานงานเขียนแนววรรณชาตินิยม ในสมัยเมจิ

ให้ความสนใจคือเรื่องรูปแบบการเล่าเรื่อง เรื่อง *เมียวชายชั่ว* เล่าเรื่องผ่านมุมมองของซัตจัง และใช้รูปแบบการเล่าเรื่องแบบ monologue⁵ ในช่วงแรกของเรื่อง ซัตจังบอกเล่าเรื่องชีวิตคู่ของเธอกับโอดานิ การต่อสู้ดิ้นรนกับสภาพความเป็นอยู่ที่อึดอัดขัดสน และความพยายามมีชีวิตรอดของซัตจัง Egusa (1996 : 91) ได้กล่าวถึงการใช้คำว่า “พวกเรา” (私たち) 2 แห่งในเรื่องที่ซัตจังใช้เรียกแทนตนเองและสามีว่า “ตราบเท่าที่อยู่ในบ้าน เธอไม่อาจหลีกเลี่ยงจากสถานภาพภรรยาในนามของโอดานิไปได้ แต่ที่ร้านเหล้า เธอได้ชื่อว่า “ซัตจังแห่งร้านสึบากิ” และได้รับการยอมรับในฐานะเป็นผู้ใช้แรงงานคนหนึ่ง เธอมีอิสระเสรีในการเลือกใช้คำพูดที่มาพร้อมกับชื่อใหม่ได้อย่างสนใจอีกด้วย” จากแนวความคิดของ Egusa ดังกล่าว เราจะเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงของภรรยาในสังคมปิตาธิปไตย ซัตจังมีการเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้รูปแบบการดำเนินชีวิตแบบใหม่หลังจากที่เธอมาทำงานที่ร้านเหล้าสึบากิ Sekine (2012 : 7) ศึกษาภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของซัตจังผู้ก้าวเข้าสู่ร้านสึบากิ Sekine กล่าวว่า “ภรรยาผู้ซึ่งได้แต่เฝ้ารอคอยสามีผู้ซึ่งไม่รู้ว่าจะกลับมาเมื่อไร ได้กลายมาเป็นพนักงานสาวเสิร์ฟรินเหล้าให้ลูกค้า เอาอกเอาใจลูกค้าและมีรายได้จากการบริการ ซัตจังได้ก้าวไปสู่อีกโลกที่เธอไม่คุ้นเคยผ่านทางประตูเข้าทางครัวของร้านสึบากิ”

จากงานวิจัยข้างต้นสามารถสรุปแนวทางการอ่านที่ผ่านมาได้ว่า เรื่อง *เมียวชายชั่ว* กล่าวถึงความสัมพันธ์ของสามีภรรยาท่ามกลางสังคมปิตาธิปไตย ภรรยาผู้ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อการอยู่รอด การเปลี่ยนแปลงในตัวซัตจังอันเกิดจากการทำงานในร้านสึบากิ อย่างไรก็ตามพบว่ายังไม่มีการศึกษาภาพตัวละครหญิงคนอื่นเช่น อากิจัง รวมถึงภาพอาชีพ “สาวเสิร์ฟ” ที่สะท้อนผ่านตัวละครซัตจังและอากิจัง

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาภาพตัวละครซัตจัง และตัวละครหญิงอื่นๆที่ยังไม่ได้รับการหยิบยกขึ้นมาศึกษาในงานวิจัยที่ผ่านมา เช่นอากิจัง มาตามเจ้าของร้านเหล้าย่านเคียวบาชิ โดยมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับอาชีพ “สาวเสิร์ฟ” ของตัวละครหญิงในเรื่อง และมีการเปรียบเทียบ “สาวเสิร์ฟ” ของญี่ปุ่นกับอาชีพ “สาวโรงน้ำชา” ของไทย

ขอบเขตของงานวิจัย

1. วิเคราะห์ภาพตัวละครหญิงได้แก่ ซัตจัง อากิจังและมาตามเจ้าของร้านเหล้าย่านเคียวบาชิ โดยศึกษาประเด็นด้านอาชีพ “สาวเสิร์ฟ” รวมทั้งจะศึกษาภาพ “สาวเสิร์ฟ” ที่ปรากฏในผลงานเรื่องอื่นของดาไซ โอซามุ เช่นกัน อนึ่งข้อความอ้างอิงภาษาญี่ปุ่นเรื่อง *เมียวชายชั่ว* จะใช้ต้นฉบับจาก Dazai, O. (1989). *The complete works of Dazai Osamu No. 8*. Tokyo: Chikumashobo.

2. เปรียบเทียบภาพ “สาวเสิร์ฟ” ของญี่ปุ่นและภาพ “สาวโรงน้ำชา” ของไทย

⁵ ในภาษาญี่ปุ่นจะใช้คำว่า dokuhaku (独白) หมายถึงการพูดคนเดียว

อาชีพสาวเสิร์ฟของญี่ปุ่น

1. ที่มาของคาเฟ่และลักษณะของอาชีพ “สาวเสิร์ฟ”

ในเรื่อง *เมียชายชั่ว* นอกจากตัวละครชุดจังแล้ว ยังมีตัวละครหญิงอื่นๆอีกได้แก่ อากิจัง⁶ และมาตามเจ้าของร้านเหล้าย่านเคียวบาศิที่มีความสัมพันธ์กับโอดานิ และคอยช่วยเหลือทางการเงินให้กับเขา ชุดจังหลังจากมาทำงานที่ร้านสึบากิเพื่อชดเชยหนี้สินที่โอดานิติดทางร้าน เริ่มมีรายได้เป็นของตัวเองและภายหลังยังเป็นผู้จ่ายค่าเหล้าให้กับเขาด้วย ส่วนอากิจังเป็นผู้พาโอดานิมาที่ร้านสึบากิเป็นคนแรกและจ่ายค่าเหล้าให้เขา ส่วนมาตามเจ้าของร้านเหล้าย่านเคียวบาศิก็เป็นผู้จ่ายเงินจำนวน 5,000 เยนมาคืนให้ก่อนหลังจากที่โอดานิขโมยจากทางร้านไป ทั้งสามมีส่วนร่วมกันในเรื่องอำนาจทางการเงิน และเป็นที่พึ่งพาให้กับโอดานิ นอกจากนี้ยังพบว่าตัวละครทั้งสามยังมีส่วนที่คล้ายคลึงกันในเรื่องของอาชีพอีกด้วย กล่าวคือต่างมีอาชีพเป็นสาวเสิร์ฟหรือเป็นเจ้าของร้านเหล้าที่ต้องให้บริการลูกค้าที่เป็นผู้ชาย ในบทนี้จะขอศึกษาว่าอาชีพสาวเสิร์ฟมีลักษณะเช่นไร และการให้ตัวละครมีอาชีพนี้มีผลต่อการอ่านผลงานเรื่องนี้อย่างไร อันดับแรกตัวละครที่มีการระบุชัดเจนว่ามีอาชีพ “สาวเสิร์ฟ” (女給) คืออากิจัง

・『『そのすこし前まで、新宿のバアで女給さんをしていたひとで、その女給時代に、筋のいいお客を私の店に連れて来て飲ませて、私の家の馴染にしてくれるという、まあ蛇じゃの道はへび、という工合の附合いをしておりまして、そのひとのアパートはすぐ近くでしたので、新宿のバアが閉鎖になって女給をよしましてから、ちょいちょい知合いの男のひとを連れてまいりまして、』
(一)

(คำแปล⁷ : ฝ่ายหญิงเคยเป็นสาวเสิร์ฟในบาร์ย่านชินจูกุ ช่วงที่ยังทำงานเป็นสาวเสิร์ฟ เธอพาลูกค้าทำทางภูมิจานมาดื่มที่ร้านเราเสมอจนคุ้นเคยกันดี แหม ย่อมรู้ทางงูครึ่งคนประเภทเดียวกันย่อมเดาทางกันออก เธอเช่าอพาร์ทเมนต์อยู่ไม่ไกลจากร้าน หลังเลิกเป็นสาวเสิร์ฟ เพราะบาร์ย่านชินจูกุปิดกิจการลงเธอก็ยังพาหนุ่มคนรู้จักมาบ่อยครั้ง) (น.18)

สาวเสิร์ฟในที่นี้เป็นคำศัพท์เฉพาะ ไม่ได้หมายถึงบริกรหญิงที่เสิร์ฟอาหารตามร้านอาหารทั่ว ๆ ไป คำนี้ที่ปรากฏในสารานุกรมฉบับสมบูรณ์ของญี่ปุ่น⁸ อธิบายไว้ว่า คำนี้ย่อมาจากคำว่า “บริกรหญิง”

⁶ ภายหลังที่อากิจังได้พบกับโอดานิ “ผู้ปลื้มกับแสนดีก็หน้า หน้าหมดทั้งเงิน ไม่เหลือแม้แต่กิมโน” ตอนนี้ “ใช้ชีวิตราวกับขอมทานในห้องแถวสกปรกขอมขอ” ซึ่งเมื่อเทียบกับชุดจังและมาตามเจ้าของร้านเหล้าแล้ว ฐานะทางการเงินของอากิจังน่าจะแตกต่างจากหญิงสาวอีกสองคน แต่ผู้วิจัยจะขอศึกษาเฉพาะพฤติกรรมที่เธอเคยช่วยจ่ายเงินค่าเหล้าให้กับโอดานิในขณะที่ยังมีฐานะอยู่และอาชีพของอากิจัง

⁷ ข้อความแปลภาษาไทย อ้างอิงจากหนังสือแปลเรื่อง “เมียชายชั่ว” (พรพิรุณ กิจสมเจตน์. (แปล). (2559). เมียชายชั่ว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจลิท.)

⁸ 日本大百科全書(ニッポニカ)ของสำนักพิมพ์小学館 (สืบค้นจาก <https://kotobank.jp/word/%E5%9%A5%B3%E7%B5%A6-534005>)

(女子給仕人) ส่วนใหญ่จะหมายถึงหญิงต้อนรับตามคาเฟ่⁹ คาเฟ่ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในญี่ปุ่นในสมัยเมจิ (1868-1912) เดิมทีเป็นเพียงพนักงานเสิร์ฟอาหาร และเรียกว่า “onna booi” (女ボーイ) คาเฟ่เป็นสถานที่แห่งใหม่สำหรับใช้พบปะสังสรรค์ของเหล่านักเขียนและศิลปิน เป็นสถานที่ที่ตอบโจทย์ผู้คนในสมัยใหม่¹⁰ เหตุนี้ทำให้คาเฟ่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและเกิดคาเฟ่เพิ่มมากขึ้นหลายแห่ง ก่อนจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปช่วงหลังแผ่นดินไหวใหญ่คันโต¹¹

เมื่อล่วงเข้าสู่ช่วงต้นสมัยโชวะ¹² มีผู้หญิงที่เป็นสาวเสิร์ฟประมาณ 60,000 คน Terazawa (2014 : 127) ได้อธิบายถึงสาเหตุของการมาเป็นหญิงบริการในคาเฟ่ว่า ในช่วงปี ค.ศ.1930 เป็นช่วงที่ธุรกิจคาเฟ่ได้รับความนิยมอย่างสูง พบว่าการที่หญิงสาวส่วนใหญ่มาเป็นสาวเสิร์ฟนั้น สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการหารายได้เพิ่มเติมด้วยความสมัครใจเอง แต่ก็เชื่อว่ามาจากเรื่องความอดัดขัดสน กุ๊หนี่ยืมสิน มาขายบริการด้วยความจำยอมหรือต้องทำงานเพื่อไถ่ถอนตัวเองเหมือนกับเกอิชาหรือหญิงคณิกาในย่านโยชิวาระ¹³ (吉原) ไปเสียทุกราย การรับสมัครสาวเสิร์ฟทำกันอย่างกว้างขวางเช่น มีการประกาศรับสมัครลงในหนังสือพิมพ์ หรือหากหญิงสาวเดินผ่านหน้าร้านคาเฟ่แล้วเกิดความสนใจก็สามารถเดินเข้าไปสมัครได้โดยตรง หากจะลาออกก็ทำได้โดยไม่พินทุ์ข้อผูกพันใด ๆ กับเจ้าของร้าน ด้วยเงื่อนไขเหล่านี้จึงทำให้มีจำนวนสาวเสิร์ฟเพิ่มขึ้นมากมาย การเป็นสาวเสิร์ฟในคาเฟ่นั้นถือเป็นเส้นทางลัดที่จะหาเงินได้อย่างรวดเร็ว Murashima (1929 : 346) ได้ยกความคิดเห็นของสาวเสิร์ฟที่มีต่ออาชีพของตนเอง โดยพวกเธอกล่าวว่า “เป็นอิสระไม่มีสัญญาผูกมัด” และ “ดีกว่าเกอิชา” จากการที่ผู้หญิงเหล่านี้มีอิสระเสรีต่างจากผู้หญิงขายบริการในธุรกิจอื่นๆเอง จึงกลายมาเป็นจุดเด่นของคาเฟ่ แต่พอล่วงเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 ธุรกิจเหล่านี้ต่างถูกปรับให้มีขนาดเล็กลง เนื่องจากการส่งผู้หญิงไปเป็น “หญิงบำเรอ” ให้กับเหล่าทหารที่สมรภูมิต่างๆ หลังจากสงครามโลกสิ้นสุดลง GHQ¹⁴ ได้เสนอญัตติให้มีการยกเลิกการค้าประเวณีอย่างถูกกฎหมาย เกิดการจำกัดพื้นที่บริเวณของธุรกิจบันเทิง และทำให้เกิด Red line และ Blue line¹⁵ ตามมา

เกี่ยวกับการแต่งกายของสาวเสิร์ฟ Baba (1998 : 40, 44) ได้อธิบายไว้ว่า “การแต่งกายของสาวเสิร์ฟจะสวมผ้ากันเปื้อนทับบนชุดกิโมโน คำว่า “สาวเสิร์ฟที่สวมผ้ากันเปื้อน” (エプロン女給) “คำนี้กลายเป็นคำเรียก

⁹ จัดเป็นหนึ่งในธุรกิจบันเทิง ธุรกิจอื่นๆที่อยู่ในประเภทเดียวกันได้แก่ บาร์ โนตคลับ ร้านเหล้า ปาโจโกะ สถานบันเทิง เป็นต้น คาเฟ่เกิดขึ้นแห่งแรกที่โอซาก้าในปีค.ศ.1910 ชื่อว่า “คาเฟ่ชิซารางิ” ในปีต่อมาค.ศ.1911 ทางฝั่งโตเกียวก็เกิดคาเฟ่ขึ้นแถวกินซ่า ชื่อว่า “คาเฟ่ แพลงตอง” (Café Printemps) ที่กล่าวว่าคาเฟ่ค่อนข้างมีความเกี่ยวข้องกับบรรดาศิลปินอย่างลึกซึ้งนั้น เนื่องจากผู้บริหารงานคือจิตรกร อิราโอกะ กัมปะจิโร (平岡権八郎, 1883-1943) และมัตสึยามะ โชโซ (松山省三, 1884-1970) ส่วนเกี่ยวกับแวดวงศิลปะและบันเทิง ส่วนผู้ที่ตั้งชื่อร้านคือ โอซามุ คาโอรุ (小内薫, 1881-1928) ก็เป็นนักเขียนบทละคร คาเฟ่แห่งนี้สร้างเลียนแบบคาเฟ่ที่ปารีส เดิมทีใช้เป็นที่พบปะสังสรรค์กันในหมู่นักเขียน คนธรรมดาทั่วไปจึงเข้ามาใช้บริการค่อนข้างลำบาก นอกจากนี้มีจุดต่างจากคาเฟ่ที่ปารีสตรงที่ว่า จะมีผู้หญิงเป็นพนักงานต้อนรับในขณะที่คาเฟ่ในปารีสจะมีพนักงานต้อนรับเป็นผู้ชาย ในยุคนั้นคาเฟ่มีบริการอาหารตะวันตก กาแฟ ต่างจากรูปแบบธุรกิจบันเทิงในปัจจุบัน การที่คาเฟ่มีจุดขายเป็นหญิงต้อนรับนั้นเกิดขึ้นภายหลังแผ่นดินไหวครั้งใหญ่คันโต (関東大震災) (1923) ต่อมาในปีค.ศ.1933 มีการประกาศให้คาเฟ่เป็นหนึ่งในธุรกิจบันเทิง

¹⁰ หมายถึงในสมัยเมจิเริ่มต้นมา เป็นยุคสมัยที่ญี่ปุ่นเปิดรับเอาอารยธรรมตะวันตก เพื่อพัฒนาประเทศชาติให้มีความทัดเทียมอารยประเทศ

¹¹ แผ่นดินไหวครั้งใหญ่บริเวณคันโต เกิดขึ้นในปีค.ศ.1923 (พ.ศ.2466) คาดว่ามีผู้เสียชีวิตจากแผ่นดินไหวใหญ่ครั้งนี้ประมาณ 100,000 คน

¹² สมัยโชวะจะอยู่ระหว่างค.ศ.1926-1989

¹³ ย่านโคมะเอียวของญี่ปุ่นที่ถูกต้องตามกฎหมาย เกิดขึ้นในสมัยเอโดะ (1603-1868) ปัจจุบันเป็นที่รู้จักในนาม Soapland

¹⁴ General Headquarters

¹⁵ มาจากอาคาเซ็น (赤線) และอาโอเซ็น (青線) อาคาเซ็นหมายถึง ย่านร้านขายอาหารและเครื่องดื่มเฉพาะที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการค้าประเวณี เป็นย่านที่ถูกลากเส้นสีแดงกำกับไว้ในแผนที่ ถูกยกเลิกไปในปีค.ศ.1958 ส่วนอาโอเซ็น หมายถึงย่านที่ลักลอบค้าประเวณีแบบผิดกฎหมาย เป็นย่านที่ถูกลากเส้นสีน้ำเงินกำกับไว้ในแผนที่ เป็นคำศัพท์ที่ใช้กันในช่วงปีค.ศ.1952-1956

ติดปากทั่วไปของคาเฟ่ไลออัน จนคาเฟ่ที่เกิดขึ้นใหม่หลายแห่งต่างเลียนแบบการแต่งกายเช่นนี้จากคาเฟ่ไลออันเช่นกัน” สาวเสิร์ฟเหล่านี้จะไม่ทำงานอย่างอื่นนอกจากการเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่มให้แก่ลูกค้า และนั่งโต๊ะร่วมสังสรรค์กับลูกค้า รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากทิป ไม่มีรายได้ที่แน่นอน กำไรจากค่าอาหารและเครื่องดื่มจะเป็นของร้านทั้งหมด เมื่อเทียบรายได้ของสาวเสิร์ฟกับอาชีพของผู้หญิงอื่นๆ ถือว่ารายได้ของสาวเสิร์ฟค่อนข้างสูง อาชีพสาวเสิร์ฟนี่เป็นที่สนใจและหมายปองของเด็กสาวผู้ได้รับการศึกษาหรือไม่มีความรู้ทางวิชาชีพเฉพาะตัว และเนื่องจากรายได้เป็นเงินสดมาจากทิป เป็นการสร้างความฝันให้บรรดาสาว ๆ ว่า หากเป็นสาวเสิร์ฟคนดังก็จะสามารถทำรายได้ได้สูง จากเหตุผลนี้จึงมีการแข่งขันการให้บริการอย่างเปิดเผย บางคนขายบริการทางเพศ ในบางครั้งจึงถูกมองว่าเป็นหญิงขายบริการด้วย

แม้จะถูกมองเช่นนั้น อย่างไรก็ตามอาชีพสาวเสิร์ฟนี่ถือเป็นอาชีพล้ำสมัยของผู้หญิงทำงานในสมัยนั้น Baba (1998 : 56) กล่าวเสริมเกี่ยวกับอิทธิพลของอาชีพสาวเสิร์ฟที่มีต่อสังคมว่า “สาวเสิร์ฟที่เป็นซูเปอร์สตาร์และมีรายได้สูง จะได้รับการจับตามองในฐานะผู้นำเทรนด์ใหม่ของสังคมผู้บริโภค มีภาพของสาวเสิร์ฟปรากฏในการตูนและนิตยสาร และมักได้รับการกล่าวขวัญถึง เป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงก้าวหน้า เหมือนกับกลุ่มผู้หญิงสมัยใหม่¹⁶ (modern girl)” ถึงแม้ว่าอาชีพสาวเสิร์ฟจะถูกดูหมิ่นดูแคลนก็ตาม แต่ก็ยังเป็นอาชีพที่สาว ๆ หลายคนใฝ่ฝันเช่นกัน คาเฟ่และสาวเสิร์ฟได้รับความนิยมอย่างล้นหลามในช่วงกลางทศวรรษที่ 1920-ช่วงต้นทศวรรษ 1930 ก่อนคาเฟ่จะถูกระงับไปจากสงครามโลกครั้งที่ 2 และเปิดทำการอีกครั้งภายหลังสงคราม ในปัจจุบันจะไม่ใช้คำว่า “女給” แล้ว แต่จะเรียกว่า “โฮสเตส” (ホステス) และลักษณะรูปแบบของธุรกิจก็มีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

2. ชัดแจ้งกับภาพ “สาวเสิร์ฟ”

ในเรื่อง *เมียวชายชั่ว* นอกจากอากิจังที่มีบทบรรยายชัดเจนว่าเป็นสาวเสิร์ฟแล้ว ตัวละครชัดแจ้งเอง แม้ว่าจะไม่ได้ทำงานในคาเฟ่หรือบาร์เหมือนอากิจัง แต่เธอก็เคยทำงานเสิร์ฟอาหารตั้งแต่ก่อนแต่งงานกับโอดานิ ชัดแจ้งเคยช่วยงานที่ร้านของบิดาตัวเองดังตรงที่บรรยายว่า

・「私の父は以前、浅草公園の瓢箪池のほとりに、おでんの屋台を出していました。母は早くなくなり、父と私と二人きりで長屋住居をしていて、屋台のほうも父と二人でやっていましたのですが、」(二)

(คำแปล: เมื่อก่อนพ่อของฉันเปิดร้านแผงลอยขายโอเด็งตรงริมสระน้ำรูปน้ำเต้าในสวนสาธารณะอาซากุสะแม่จากไปตั้งแต่ฉันยังเล็กเหลือเพียงเราสองพ่อลูกใช้ชีวิตกันในห้องแถวและทำร้านแผงลอยเอง) (น.29)

¹⁶ modern girl เป็นคำเรียกกลุ่มหญิงสาวหัวทันสมัย เป็นรูปแบบหญิงสาวแบบใหม่ ตั้งแต่ปลายสมัยโทโจจนถึงต้นสมัยโชวะ เกิดกลุ่มผู้หญิงที่พึ่งพาตนเองมากขึ้น หาอาชีพการทำงานอย่างอิสระเสรีตามความพึงพอใจของตน หญิงสาวเหล่านี้จะเปลี่ยนการแต่งกายจากชุดกิโมโนแบบญี่ปุ่นมาเป็นชุดกระโปรงแบบตะวันตก ตัดผมสั้น สวมรองเท้าส้นสูง มักไปปรากฏตัวกันแถบกินซ่าในโตเกียวหรือชินจูกุที่โอซาก้า พวกเธอจะแสวงหาความเพลิดเพลิน ใช้ชีวิตไปกับวัฒนธรรมเมืองหลวงเช่น คาเฟ่ โรงภาพยนตร์ หรือห้างสรรพสินค้า เป็นต้น คิดาซาว่า ฮิเดากาซุ (北沢秀一) เป็นผู้ให้คำจำกัดความ คำว่า “modern girl” (モダンガール) เป็นคนแรก

・「私だって昔は浅草の父の屋台で、客あしらいは決して下手ではなかったのだから、これからあの中野のお店できっと巧く立ちまわれるに違いない。」
(三)

(คำแปล: สมัยก่อนตอนช่วยพ่อทำร้านแผงลอยที่อาซากุสะ ฉันก็รับมือลูกค้าได้ไม่เลวนัก จากนี้ไปคงทำงานในร้านย่านนาగాโนะได้ราบรื่นเช่นกัน) (น.40)

ต่อมาเมื่อซัตจังมาทำงานที่ร้านสึบากิ แม้ว่าร้านสึบากิจะถูกบรรยายว่า「せいぜい一円か二円の客を相手の、心細い飲食店を開業いたしましたて、」(เปิดเป็นร้านอาหารคนยาก ลูกค้าส่วนใหญ่มีเงินเที่ยวเล่นบำรุงบำเรอตัวเองอย่างมากที่สุดละเยนสองเยน) (น.16) ไม่ได้เป็นบาร์เหมือนอย่างของอาากิจัง แต่พบว่ามีบทบรรยายของซัตจังในระหว่างที่ทำงานที่ร้านสึบากิซึ่งสามารถตีความได้ว่ามีลักษณะเหมือนกับสาวเสิร์ฟ นั่นก็คือเรื่องของการแต่งกาย การปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าและเรื่องราวได้จากทิปดังต่อไปนี้

(การแต่งกาย) ・「私は、店へは行って来た三人連れの職人ふうのお客に向って笑いかけ、それから小声で、「おばさん、すみません。エプロンを貸して下さいな。」(二)

(คำแปล: ฉันหันไปยิ้มให้ลูกค้าสามคนท่าทางเหมือนเป็นช่างฝีมือที่เดินเข้ามา ก่อนจะลดเสียงพูดเบา ๆ “คุณป้าคะ รบกวนขอผ้ากันเปื้อนให้ฉันยืมสักผืนได้ไหม”) (น.34)

(การปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า) ・「その日のお店は異様に活気づいていたようで、私の名前をたずねたり、また握手などを求めたりするお客さんが二人、三人どころではございませんでした。／けれども、こうしてどうなるのでしょうか。私には何も一つも見当が附いていないのでした。ただ笑って、お客のみだらな冗談にこちらも調子を合せて、更にもっと下品な冗談を言いかえし、」
(二)

(คำแปล: แต่ฉันรู้สึกว่ามันในร้านคึกคักผิดปกติ ลูกค้าที่ผลัดกันเข้ามาถามชื่อฉันบ้าง ขอจับมือบ้าง ก็ใช้จะมีแค่สองสามคน / แต่ทำไมถึงเป็นแบบนี้หนอ ฉันเดาไม่ถูกเลยแค่นี้ก็อยากจะไปรียืมหัวเราะไปกับมุขตลกมากมายของเหล่าลูกค้าแล้วได้กลับให้สัปดาห์ยิ่งกว่า) (น.36)

(รายได้จากทิป) ・「現に今夜だって私は、チップを五百円ちかくもらったのだもの。」(三)

(คำแปล: ดูอย่างคืนนี้ฉันยังได้ทิปตั้งเกือบห้าร้อยเยน) (น.40)

ดังที่ Baba ได้กล่าวว่าการแต่งกายของสาวเสิร์ฟจะสวมผ้ากันเปื้อนทับบนชุดกิโมโน และจากบทบรรยายที่แสดงให้เห็นว่าซัตจังมักจะสวมชุดกิโมโน¹⁷ เป็นปรกติอยู่แล้ว เมื่อซัตจังได้ขอยืมผ้ากันเปื้อนของเจ้าของร้านมาสวมทับบนกิโมโน เรียกได้ว่าซัตจังได้สวมเครื่องแต่งกายเช่นเดียวกับแบบของ “สาวเสิร์ฟ” ที่ได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักกันทั่วไป และเมื่อพิจารณาถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นการจับมือ พุดคุยกันในเรื่องลามกสัปดน หรือแม้กระทั่งในตอนท้ายที่ซัตจังถูกข่มเหงจากลูกค้าในร้านก็ตาม ในแง่หนึ่งก็แสดงให้เห็นถึงการบริการทางเพศที่เพิ่มเติมขึ้นมานอกเหนือจากการเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่มแต่เพียงอย่างเดียว ภาพซัตจังที่ทำงานในร้านสืบทอดทำให้เห็นภาพของซัตจังที่เป็นสาวเสิร์ฟอย่างสมบูรณ์ ไม่มีความเป็นมารดาและภรรยาของโอดานิหลงเหลืออยู่ “ฉัน” ได้สถานภาพใหม่ในการเป็นสาวเสิร์ฟพร้อมกับชื่อ “ซัตจัง” และอำนาจทางการเงิน ซึ่งจะเห็นได้ว่าตัวโอดานิเองก็รับรู้ในสถานภาพใหม่นี้ของซัตจัง ดังจะเห็นได้จากตัวของโอดานิเองที่เรียกภรรยาด้วยชื่อใหม่ว่า “ซัตจัง” และภาพการมีรายได้จากทิปโดยที่ค่าอาหารและค่าเครื่องดื่มเป็นของเจ้าของร้านนั้นยังเป็นการตอกย้ำภาพของซัตจังที่เป็น “สาวเสิร์ฟ” อย่างชัดเจนขึ้น

อีกสิ่งหนึ่งที่เปลี่ยนไปจากการเปลี่ยนแปลงในตัวซัตจัง นั่นก็คือซัตจังและโอดานิได้กลับมาใกล้ชิดกันอีกครั้งหลังจากที่ก่อนหน้านี้มีความสัมพันธ์ที่เหินห่าง ทั้งสองกลับมาใกล้ชิดสนิทสนมกันอีกครั้ง ดังจะเห็นได้จากข้อความที่โอดานิกล่าวว่า 「来ました。椿屋のさっちゃんの顔を見ないとこのごろ眠れなくなっ
ね、十時すぎにここを覗いてみたら、いましがた帰りましたというのでね。」 (三) (คำแปล: “มาสิ ช่วงนี้ถ้าไม่เห็นหน้าซัตจังแห่งร้านสืบทอด ผมนอนไม่หลับหรอก เลยแวะมาตอนสี่ทุ่มเศษ แต่เห็นว่าการกลับแล้ว”) (น.49) จะเห็นได้ว่าเมื่อตัวละครหญิงเปลี่ยนแปลงจากบทบาทของ “ภรรยาและแม่ของลูก” มาเป็น “สาวเสิร์ฟ” ให้ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาดีขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นซัตจังยังสามารถเกื้อกูลเขาทางการเงินได้ด้วย นับว่าในเรื่องเมียขายชั่ว เสนอภาพด้านบวกของ “สาวเสิร์ฟ” ซึ่งการสร้างให้ตัวละครหญิงเป็น “สาวเสิร์ฟ” และมีความสนิทสนมและเป็นผู้คอยช่วยเหลือตัวละครชายในเรื่องเช่นนี้ยังปรากฏในผลงานเรื่องอื่นของดาไซ โอะซามุ เช่นกัน

ภาพ “สาวเสิร์ฟ” ในเรื่อง *สูญเสียความเป็นคน*

ภาพตัวละคร “สาวเสิร์ฟ” ที่มีความสนิทสนมและเป็นผู้คอยช่วยเหลือตัวละครชายในผลงานของดาไซ โอะซามุยังสามารถพบได้ในเรื่อง *สูญเสียความเป็นคน* (No Longer Human) ได้อีกเช่นกัน ผลงานเรื่องนี้เป็นผลงานที่มีชื่อเสียงและมักจะถูกกล่าวขวัญถึงเมื่อเอ่ยนามของดาไซ โอะซามุ เรื่อง *สูญเสียความเป็นคน* ตีพิมพ์ในวารสารเท็มโบฉบับเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคมในปี ค.ศ.1948 เรื่องบอกเล่าประสบการณ์ชีวิตของ

¹⁷ 「さっそく電髪屋に行って、髪の手入れも致しましたし、お化粧品も取りそろえて、着物を縫い直したり、また、おかみさんから新しい白足袋を二足もいただき、」 (三) (คำแปล: ฉันเข้าร้านเสริมสวย ดัดผมให้เป็นคลื่นเข้าทรง ซื้อมือถือเครื่องสำอางครบชุด ซื้อมือถือกิโมโนใหม่ให้เรียบร้อย ซ้ายยังได้ถุงเท้าหิโบริใหม่เอี่ยมอีกสองคู่จากคุณนายเจ้าของร้าน) (น.41-42)

ตัวละครเอกคือ โอบะ โยโซ (大庭葉蔵) ซึ่งถือกำเนิดมาในตระกูลคหบดีทางแถบโทโฮคุ¹⁸ เขาเติบโตมาด้วยความหวาดกลัวและกังวลในการใช้ชีวิต เมื่อมาถึงโตเกียวได้สัมผัสเรียนรู้เรื่องราวสุรา บุหรี่ หญิงขายบริการและคอมมิวนิสต์ โยโซได้มีสัมพันธ์กับสาวเสิร์ฟคือชินโกะ (ツネ子) ที่ทำงานในคาเฟ่ใหญ่ย่านกินซ่า ซึ่งโยโซได้พูดเกี่ยวกับความรู้สึกตอนที่อยู่กับชินโกะว่า

・「どこかに関西の訛なまりがありました。そうして、その一言が、奇妙に自分の、震えおののいている心をしずめてくれました。いいえ、お金の心配が要らなくなったからではありません、そのひとの傍にいる事に心配が要らないような気がしたのです。」(P.424)

(คำแปล: เธอพูดติดสำเนียงคันไซเล็กน้อย นำแปลกเหลือเกินว่าคำพูดเพียงเท่านั้นกลับทำให้หัวใจซึ่งสั่นสะท้านด้วยความหวาดกลัวของผมสงบลง ไม่หอรอก ไม่ใช่เพราะหายกังวลว่าจะไม่มีเงินจ่าย ผมรู้สึกโล่งใจเหมือนได้รู้ว่าสามารถอยู่ใกล้เธอได้โดยไม่ต้องกังวลต่างหาก)¹⁹ (น.76)

หรือในอีกตอนหนึ่งที่โยโซได้กล่าวถึงบรรดาหญิงขายบริการว่า

・「自分には、淫売婦というものが、人間でも、女性でもない、白痴か狂人のように見え、そのふところの中で、自分はかえって全く安心して、ぐっすり眠る事が出来ました。みんな、衰しいくらい、実にみじんも慾というものが無いのでした。そうして、自分に、同類の親和感とでもいったようなものを覚えるのか、自分は、いつも、その淫売婦たちから、窮屈でない程度の自然の好意を示されました。何の打算も無い好意、押し売りでは無い好意、二度と来ないかも知れぬひとへの好意、自分には、その白痴か狂人の淫売婦たちに、マリヤの円光を現実に見た夜もあったのです。／しかし、自分は、人間への恐怖からのがれ、幽かな一夜の休養を求めるために、そこへ行き、それこそ自分と「同類」の淫売婦たちと遊んでいるうちに、」(P.412-413)

(คำแปล : ในสายตาผม นางโลมไม่ใช่ทั้งมนุษย์และสตรีเพศ แต่ดูเหมือนคนปัญญาอ่อนด้อยหรือวิกลจริต กระนั้นผมกลับกลับรู้สึกได้ถึงความกังวลใดเมื่ออยู่ในอ้อมกอดของพวกหล่อน นางคณิกาเหล่านั้นล้วนไร้ซึ่งความทะยานอยากจนน่าเศร้า ไม่มีเลยแม้แต่กระพริกริ้น พวกหล่อนอาจสัมผัสได้ถึงความคล้ายคลึงบางอย่างอันบ่งบอกถึงความเป็นพวกพ้องจึงปฏิบัติต่อผมเป็นอย่างดี มอบไมตรีให้ด้วยน้ำใสใจจริง ความปรารถนาดีที่ไร้มารยา ไร้การยับยั้ง

¹⁸ หมายถึงพื้นที่บริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของญี่ปุ่น เป็นเขตการปกครองประกอบด้วย 6 จังหวัดได้แก่ จังหวัดอาโอโมริ จังหวัดอิวาเตะ จังหวัดมียางิ จังหวัดอาคิตะ จังหวัดยามางาตะและจังหวัดฟูกูชิมะ ตัวดาโชเองก็เกิดที่จังหวัดอาโอโมริ

¹⁹ คำแปลภาษาไทยอ้างอิงจาก พรพิรุณ กิจสมเจตน์. (แปล). (2560). สุนัขสันความเป็นคน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจลิท.

ข้ายังมีให้กับคนแปลกหน้าซึ่งอาจไม่พบเจออีกเลยชั่วชีวิต ทำให้ผมผ่านบางคำคืนด้วยความรู้สึกคล้ายเห็นนางโลมซึ่งเหมือนคนปัญญาอ่อนด้อย หรือวิกัลจริตเหล่านั้นเปล่งรัศมี ดูพระแม่มารีย์ /ผมใช้เวลาในยามวิกาลร่วมกับนางคณิกา ด้วยหวังให้ความรู้สึกในฐานะ ‘เพื่อนร่วมชะตากรรม’ พาตัวเองหนีห่างจากความหวาดกลัวมนุษย์ เพื่อจะได้พักหายใจบ้าง แม้เพียงเล็กน้อย”(น.60)

การที่ตัวละครหญิงที่เป็นสาวเสิร์ฟหรือหญิงบริการมีบทบาทสำคัญ หรือถูกกล่าวถึงในผลงานของดาไซ อยู่บ่อยครั้งนั้น สาเหตุหนึ่งอาจจะมาจากประสบการณ์ส่วนตัวของดาไซเองก็เป็นได้ ดาไซเคยมีสัมพันธ์กับสาวเสิร์ฟชื่อว่า ทานาเบะ ชิเมโกะ (田部 シメ子) (1912-1930) สาวเสิร์ฟอายุ 18 ปีแห่งบาร์ย่านกินซ่าชื่อว่า “ฮอลลิวูด” ทั้งคู่ตัดสินใจฆ่าตัวตายร่วมกันที่คามาคูระ ปรากฏว่าทานาเบะเสียชีวิตแต่เพียงผู้เดียว

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่าทั้งซัตจัง อากิจังและมาตามเจ้าของบาร์ย่านเคียวบาชิต่างทำงานในธุรกิจเกี่ยวกับร้านเหล้า ซัตจังและอากิจังเป็นสาวเสิร์ฟทั้งคู่ อาจกล่าวได้ว่าทั้งสามทำงานในสถานที่ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นโลกของผู้ชาย ให้บริการผู้ชายเป็นหลัก และเป็นสถานที่ที่ผู้หญิงที่ดีหรือเป็นภรรยาและมารดาไม่ควรย่างกรายเข้าไป อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ว่าอาชีพสาวเสิร์ฟในบางครั้งจะมีการแข่งขันการขายบริการทางเพศและถูกดูหมิ่นดูแคลนบ้างอยู่ก็ตาม แต่ในอีกด้านหนึ่งเราจะเห็นภาพความเป็นอิสระเสรีของหญิงสาวที่เลือกประกอบอาชีพนี้ การมีอำนาจทางการเงินสามารถช่วยเหลืออุปถัมภ์เพศชายได้ และจากการบรรยายตัวละครสาวเสิร์ฟรวมถึงนางโลมของดาไซ หรือการใช้คำว่า “พระแม่มารีย์” ดังข้างต้นเราจะไม่พบสายตาดูหมิ่นดูแคลนหญิงสาวที่ประกอบอาชีพเหล่านี้ ตัวดาไซเองก็ยกย่องหญิงสาวเหล่านี้ พวกเธอเป็นเหมือนที่พึ่งพิงและช่วยผ่อนคลายความกังวลใจให้แก่บรรดาชายหนุ่มที่จมปลักอยู่ในความทุกข์ อาจกล่าวได้ว่าการให้ตัวละครในเรื่อง *เมียชายชั่ว* หรือ เรื่อง *สูญสิ้นความเป็นคน* มีอาชีพเป็น “สาวเสิร์ฟ” นั้นก็เพื่อต้องการสะท้อนภาพหญิงสาวสมัยใหม่ภายใต้สังคมปิตาธิปไตยได้เช่นกัน

สังคมปิตาธิปไตยในช่วงระยะเวลานั้นมีลักษณะเช่นไร ก่อนอื่นจะขออธิบายเกี่ยวกับสังคมปิตาธิปไตยของญี่ปุ่นพอสังเขปดังนี้ สังคมปิตาธิปไตยเป็นระบบทางสังคมอันเกิดมาจากรูปแบบของครอบครัวที่ “บิดามีอำนาจสูงสุดในบ้าน” มารดาและบุตรจะต้องอยู่ใต้อำนาจของบิดา สิ่งนี้จะส่งผลต่อสังคม กลายเป็นสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ตลอดถึงเกิดแนวความคิดที่ว่า “เคารพผู้ชาย ไม่ใส่ใจผู้หญิง” (男尊女卑) สิ่งนี้เป็นส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของขงจื๊อที่ญี่ปุ่นรับมาจากประเทศจีน โดยเฉพาะในสมัยเอโดะระบบที่บิดาเป็นใหญ่ในบ้าน สังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่จะมีความเข้มแข็งมาก รูปแบบสังคมเช่นนี้ดำเนินเรื่อยมาจนถึงสมัยเมจิ ดังจะเห็นได้จากการแบ่งบทบาทของสามีและภรรยาในครอบครัว สามีมีหน้าที่ต้องออกไปนอกบ้าน ทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ส่วนภรรยาจะต้องทำงานบ้าน และเลี้ยงดูบุตร ซึ่งจะเห็นได้ว่าก่อนที่ซัตจังจะออกไปทำงานที่ร้านสีกา ซัตจังได้ทำหน้าที่ของภรรยาตามรูปแบบของครอบครัวที่มีมาแต่เดิม และยอมตกอยู่ใต้อำนาจของสามี แต่โอดานิกกลับไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของสามีที่ควรจะทำ

เมื่อล่วงเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้ชายญี่ปุ่นจะต้องออกไปเป็น “แนวหน้า” ที่สมรภูมิ ผู้หญิงเริ่มมีบทบาทในฐานะ “แนวหลัง” ผู้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนคำจูงให้สงครามสามารถดำเนินไปได้ จึงเกิดแรงงานของผู้หญิงในช่วงระหว่างสงคราม อย่างไรก็ตาม ภายใต้อิทธิพลของลัทธิชาตินิยมของญี่ปุ่นในขณะนั้นก็ยังมองว่าแรงงานผู้หญิงเป็น “แรงงานชั้นรอง” อยู่ การเกณฑ์แรงงานหญิงในช่วงสงครามอันเกิดมาจากการขาดแคลนแรงงาน และสงครามโลกที่ยืดเยื้อ ทำให้ผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ส่งผลให้ระบบปิตาธิปไตยเกิดการสั่นคลอน นอกจากนี้ในช่วงระหว่างสงคราม เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนของผู้หญิงเช่น สมาคมแม่บ้านผู้ปกป้องประเทศ พวกเธอได้สร้างสโลแกน “การปกป้องประเทศมาจากห้องครัว” (「国防は台所」) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้หญิงที่เพิ่มขึ้น คือการเป็นส่วนหนึ่งในปกป้องประเทศนอกเหนือไปจากการเป็นแรงงานในครัวเรือนและการเลี้ยงดูบุตร ผู้หญิงเหล่านี้ซึ่งยืนหยัดได้ด้วยลำแข้งตัวเองสะท้อนให้เห็นถึงการพยายามหลุดออกจากกรอบของสังคมปิตาธิปไตย นอกจากนี้การที่ผู้หญิงมารวมตัวเป็นกลุ่มก้อนและยืนหยัดได้ด้วยลำแข้งของตัวเองเช่นนี้เป็นการลบภาพ “ผู้หญิงอ่อนแอที่ต้องได้รับการปกป้อง” “ภรรยาผู้ได้แต่เฝ้าอธิษฐานภาวนาให้สามีมีชีวิตรอดจากสงคราม” “ผู้หญิงที่เป็นเพียงมารดาของบุตร” ดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าระหว่างช่วงสงครามนี้ เป็นช่วงเวลาที่ยืนหยัดให้เห็นถึงการ “สั่นคลอน” ในเรื่องของเพศสภาพ ซึ่งภาพสาวเสิร์ฟที่ปรากฏในเรื่อง *เมียชายชั่ว* และ *สูญสิ้นความเป็นคน* ที่ตีพิมพ์หลังสงครามสิ้นสุดเพียงไม่กี่ปีนั้น ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงกลืนอายของภาพผู้หญิงที่ยืนหยัดด้วยลำแข้งของตนเอง และสอดคล้องกับสภาพสังคมที่ปรากฏจริงในขณะนั้น กล่าวคือพวกเธอเป็นหญิงสาวที่ไม่ต้องพึ่งพิงผู้ชายและพยายามหาทางดิ้นรนเพื่อให้ตัวเองมีชีวิตอยู่รอดท่ามกลางสังคมที่ด่ามีดภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 การพยายามหลุดพ้นจากกรอบของสังคมปิตาธิปไตย และยังเป็นหญิงสาวที่เลือกประกอบอาชีพของตนเองและเป็นที่พึ่งพิงทางด้านการเงินให้กับผู้ชายอีกด้วย

“สาวโรงน้ำชา” ของไทย

เมื่อเปรียบเทียบกับของประเทศไทยแล้ว “สาวเสิร์ฟ” ในคาเฟ่ของญี่ปุ่นน่าจะเปรียบเทียบกับ “สาวโรงน้ำชา” หากกล่าวถึงย่านที่มีโรงน้ำชาอยู่มากในกรุงเทพฯ น่าจะหนีไม่พ้นย่านเยาวราช สำเพ็ง และบริเวณใกล้เคียง ซึ่งย่านสถานเริงรมย์เหล่านี้มีตั้งแต่ โรงยาฝิ่น ร้านเหล้า โรงหวย โรงน้ำชา Saowarat (2019) ได้บรรยายเกี่ยวกับย่านนี้ไว้ว่า บริเวณนั้นจะมีการติดป้ายไม้เหนือประตูบอกว่าที่นี่คือ “ฮั่ว ฉ่า” ซึ่งมีความหมายว่า “น้ำชาและดอกไม้” เมื่อเข้าไปด้านในโรงน้ำชาก็จะพบเจ้าของร้านผู้ชายออกมาเชื้อเชิญให้เข้าพักผ่อนในห้องเล็ก ๆ ที่ประกอบด้วย เตียนนอน ม้านั่ง และม่านบังตาสีสันสวยงาม บริการทำทางนอบน้อม ยกกาน้ำชาร้อน ๆ พร้อมจอกกระเบื้อง และชาจีนหอมเล็ก ๆ มาเสิร์ฟพร้อมกับภาชนะหมกเคี้ยวที่บางครั้งก็เป็นถั่วตัด ขนมเปียะ ไม่นานนักหญิงสาวชาวจีนก็จะมารับหน้าที่ต้อนรับขับสู้ และอยู่เป็นเพื่อนคลายเหงาและคลายเครียด เธอเหล่านั้นมักจะใส่ชุดกิ๊พ้าแบบจีน ผัดแป้งทาหน้าขาวนวล แต่ออกจะเฝ้ายามอารมณ์ ผู้ชายที่ไปใช้บริการบางคนอาจพึงพอใจเพียงแค่จับมือถือนิ้วแขน หยอกล้อ เกี้ยวพาราสี หากผู้ชายคนใดที่มีกำลังทรัพย์และต้องการจะมีสัมพันธ์สาว

กับหญิงสาวอย่างลึกซึ้ง ก็จะพาผู้หญิงขึ้นไปชั้นบนหรือที่เรียกกันในภาษาจีนว่า “เล่าเต็ง” หรือพาไปสถานที่แห่งอื่น นอกจากนี้เกี่ยวกับ “ซ่อง” Saowarat ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าเป็นสถานที่ประกอบกิจการอย่างตรงไปตรงมามีลักษณะเป็นบ้านหรือห้องแถว เป็นห้องขนาดเล็ก และเตี้ยจนนอน ส่วนใหญ่สมัยนั้นมีเจ้าของเป็นคนไทยและมักจะมี “แม่เล่า” เป็นผู้จัดการทั่วไปคอยต้อนรับขับสู้ ส่วนโรงน้ำชานั้นมีลักษณะที่ผสมกลมกลืนเอาวัฒนธรรมจีนเข้ามาในการบริการ เพราะส่วนใหญ่เจ้าของเป็นชาวจีนแท้ที่เข้ามาทำมาหากินในเมืองไทย ยิ่งไปกว่านั้นยังมีสถานเริงรมย์ซึ่งขึ้นชื่อมากในยุคนั้น (ราวปี พ.ศ. 2488) (ค.ศ.1945) อีกแห่งคือโรงระบำโป๊ที่บริเวณตึก 7 ชั้นของนายหรั่ง เรืองนาม นายหรั่งเป็นลูกครึ่ง (เยอรมัน-ฮอลันดา) เป็นชาวตะวันตกที่นำของแปลกใหม่เข้ามาสู่ถนนสายเริงรมย์ของไทยในยุคเมื่อครั้งศตวรรษก่อน ต่อมาในปี พ.ศ.2501 (ค.ศ.1958) ได้มีการประกาศยกเลิกใบอนุญาตโรงยา ฝิ่น และสถานโสเภณีที่มีอยู่มากมาย อย่างไรก็ตามก็มีการบริการรูปแบบต่าง ๆ เหล่านี้ ก็ยังคงมีอยู่และเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปบ้างเท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพสาวเสิร์ฟในคาเฟ่ของญี่ปุ่นที่มีการแบ่งกลุ่มแยกจากกับนางโลมอย่างชัดเจนนั้น ในส่วนของไทยสาวเสิร์ฟ หรือ “สาวโรงน้ำชา” กลับถูกจัดอยู่ในกลุ่มหญิงขายบริการไปโดยปริยาย ของไทยจะแบ่งกลุ่มหญิงขายบริการออกเป็น 1. หญิงขายบริการชั้นสูง มักจะถูกเรียกว่า “ค่ายใหญ่” จะมีไม่เกิน 10 แห่งกระจายอยู่ตามถนนทรงวาด ชายที่มาใช้บริการจะเป็นผู้มีฐานะดี เป็นเจ้าของกิจการ เนื่องจากผู้หญิงกลุ่มนี้จะเรียกค่าบริการสูง เรียกว่า “ค่าค้างคืน” ประมาณ 15 บาท ซึ่งเท่ากับเงินเดือนของคนจีนโพ้นทะเลที่เพิ่งขึ้นฝั่งถึง 3 เดือน หญิงบริการเหล่านี้มีหน้าตาสะสวย พุดจาฉะฉาน มีจิตวิทยา และบางคนยังมีความสามารถดีตีพิณ ร้องเพลงได้ 2. หญิงขายบริการชั้นกลาง จะเป็นหญิงบริการร้านน้ำชา Saowarat ได้กล่าวว่ามีค่าเรียกผู้หญิงเหล่านี้ว่า “เงินน้ำชา”²⁰ แบ่งเป็น 2 ชั้น ชั้นหนึ่งรวมศูนย์อยู่ที่ตรอกวานิช ตรอกศาลเจ้าแม่กวนอิม ตรอกอันน้ำ ชั้นสองอยู่แถววัดเล่งเน่ยยี่ และตรอกถั่วอก ร้านน้ำชาจัดว่าเป็น “ซ่อง” ประเภทหนึ่ง กลางวันจะปิดร้าน จะเปิดร้านในตอนค่ำและจะมี “เงินน้ำชา” ในเสื้อผ้าอาภรณ์เพชรฟรังออกมาตั้งอยู่หน้าร้าน และชักชวนลูกค้าด้วยน้ำเสียงอ่อนหวานว่า “เข้ามาดื่มชาหน่อยสิคะ” สำหรับค่าค้างคืนของ “เงินน้ำชา” ถ้าชั้น 1 จะอยู่คืนละ 6 บาท ชั้น 2 คืนละ 4 บาท จะเห็นได้ว่าค่าบริการของ “เงินน้ำชา” จะน้อยกว่าหญิงขายบริการชั้นสูง 3. “ค่ายยิปโป” จัดเป็นซ่องประเภทสุดท้าย หญิงบริการในกลุ่มนี้รวมเอากลุ่มหญิงสาวจีนแต่จี๋ด้วย โดยจะคิดค่าบริการครั้งละ 1-3 บาท ทว่าหลังจากญี่ปุ่นบุกประเทศจีน ผู้หญิงจากจีนไม่สามารถเดินทางมาต่างแดนได้ ทำให้ธุรกิจประเภทนี้เริ่มอับเฉาเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง “ร้านน้ำชา” ที่เคยรุ่งเรือง 30 – 40 ร้าน ก็เหลือเพียง 3 ร้านและยุติบทบาทในปี พ.ศ. 2493 (ค.ศ.1950)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า สาวเสิร์ฟตามคาเฟ่ของญี่ปุ่นและสาวโรงน้ำชาของไทยมีลักษณะเหมือนกันก็คือ จะให้บริการตามร้านขายอาหารเครื่องดื่ม และมีการขายบริการทางเพศด้วย ส่วนในประเด็นที่แตกต่างกันคือ “สาวเสิร์ฟ” ของญี่ปุ่นจะเป็นผู้หญิงญี่ปุ่น และเป็นกลุ่มหญิงสาวที่ต้องการเลือกที่จะประกอบอาชีพนี้เอง ส่วนใหญ่จะให้เหตุผลที่ว่าต้องการรายได้เสริม แต่ก็เชื่อว่าจะอดคัดค้านไปเสียทุกราย นอกจากนี้หญิงกลุ่มนี้จะมีอิสระเสรี

²⁰ ในบทความนี้จะใช้คำว่า “สาวโรงน้ำชา” สำหรับหญิงสาวที่ทำงานในโรงน้ำชาของไทย

มากกว่าหญิงคนหนึ่งที่ขายบริการโดยที่มีสัญญาผูกมัด ตามที่ Terazawa (2014) ได้กล่าวไว้ว่าในช่วงปี ค.ศ.1930 บรรดาชายหนุ่มญี่ปุ่นต่างหันมาแสวงหาความบันเทิงใจในคาเฟ่มากกว่าย่านนางโลม ทำให้คาเฟ่ได้รับความนิยมมากกว่าช่อง ส่วนสาวโรงน้ำชาของไถยนั้น หญิงสาวที่ประกอบอาชีพนี้ส่วนใหญ่จะเป็นสาวชาวจีนที่เดินทางมาทำงานหาเงินที่ประเทศไทย และถูกจัดอยู่ในกลุ่มของหญิงขายบริการไปโดยปริยาย

ส่วนภาพพจน์ที่มีต่อหญิงสาวที่ประกอบอาชีพนี้ในประเทศไทยนั้น Rajadhon (1969 : 22-23) ได้อธิบายในหนังสือ “พื้นความหลังเล่ม 3” ในหัวข้อ “หญิงคนชั่ว ตึกแถวข้างวัดไตรมิตร โรงรำ หญิงสำเพง” ไว้ดังนี้ “เราอาจเดาได้ด้วยเหตุผลว่า “หญิงหาเงิน” หรือ “หญิงหากิน” ด้วยการค้าประเวณี จะต้องเกิดมีขึ้นเป็นธรรมดา เมื่อบ้านเมืองมีความเจริญด้วยเงินทอง ซึ่งทุกคนต้องการ อันเนื่องด้วยมีชาวต่างประเทศเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ทำการค้าขาย ตั้งเป็นห้างเป็นหอขึ้น แต่การค้าประเวณีผิดกว่าการค้าชนิดอื่น เพราะถือว่าชั่ว จึงเรียกผู้หญิงหากินอย่างนี้ว่า “หญิงคนชั่ว” (ย่อ) ที่กล่าวนี้เป็นเรื่องด้านหลังของความเจริญ ในกลอนเพลงยาว ซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ทรงนิพนธ์ไว้แห่งหนึ่งกล่าวว่า “แล้วจะปลูกโรงรำไว้สำเพง ให้แซ่ซ้งหลายภาษาไปหางาน” แสดงว่าโรงรำในที่นี้ คงเป็นจำพวกเดียวกับ “ไนท์คลับ” ซึ่งไม่ต่างอะไรกันมากนักในสาระแห่งการพักผ่อนหย่อนคลายความเคร่งเครียด เกี่ยวกับชีวิตชาวต่างประเทศส่วนใหญ่”

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าในสังคมไทย หญิงขายบริการเหล่านี้จะมีภาพพจน์ในแง่ลบ สถานที่ให้บริการตามย่านสำเพงจะถือเป็นที่โจกร Rajadhon (1969 : 25, 27) ยังกล่าวต่อไปว่า “หญิงหาเงินในกรุงเทพฯ สมัยเมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็ก แม้จะเรียกอย่างสุภาพว่าหญิงนครโสเภณี ก็เป็นคำเชื้อเรียกให้ไพเราะเท่านั้น ความจริงหญิงคนชั่วยังเป็นคนชั่ว แม้จะเรียกเป็นอย่างอื่น ก็ไม่พ้นเป็นคนชั่ว ชั่วในที่นี้หมายถึงผลร้ายอันอาจตกมาอยู่กับชาย” “สมัยเมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็ก ไม่ใช่ว่า “ไนท์คลับ” ยังไม่มี มันมีอยู่แล้ว แต่ว่าน้อยแห่ง และก็ไม่ได้เรียกกันว่าไนท์คลับ คงเรียกกันว่าโรงฝรั่งเต้นรำ และจำกัถลั่นอยู่ในท้องที่อำเภอบางรัก เป็นจำนวนหนึ่งหรือสองแห่งเท่านั้น และผู้หญิงที่บริการเต้นรำก็มีแต่ผู้หญิงฝรั่ง ส่วนโรงรำในสำเพงที่ “แซ่ซ้งไปหลายภาษาไปหางาน” หญิงบริการแก่ผู้ไปเที่ยวหาความสำราญแต่เดิมเป็นหญิงไทย ต่อเมื่อในสมัยหลังก็เปลี่ยนเป็นผู้หญิงจีนไปทั้งหมด ส่วนที่เรียกว่าโรงรำก็คงหมายถึงเรื่องก่อดกันมากกว่าอื่น โรงรำที่เล่ามานี้จำกัถลั่นอยู่ในบริเวณสำเพง ภายหลังเมื่อกฎหมายบังคับให้แขวนคอมมิวนิสต์เป็นเครื่องหมายสัญลักษณ์ไว้หน้าโรง สถานบริการเช่นนี้จึงเพ่นพ่านมาตั้งอยู่ที่ถนนเจริญกรุง ตรงข้ามตลาดใหม่กรมฯ อยู่เหนือปากถนนพลับพลาไชยขึ้นไป ก็มีบ้าง เท่าที่เคยเห็น แต่ตั้งกันอยู่ไม่นานก็เลิกไป”

จากข้อความข้างต้น เห็นได้ว่าหากหญิงสาวประกอบอาชีพนี้แล้ว จะถูกมองเป็น “หญิงคนชั่ว” ทันที โดยไม่ได้พิจารณาถึงความจำเป็นหรือลักษณะนิสัยของหญิงสาวผู้นั้น หญิงสาวที่ประกอบอาชีพนี้จะถูกสังคมรังเกียจ และสถานที่ท่องเที่ยวของชายหนุ่มนี้ จะกระจุกรวมตัวกันในสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ไม่ได้มีความแพร่หลายเหมือนกับคาเฟ่ในญี่ปุ่น ที่มีการประกาศรับสมัครสาวเสิร์ฟตามหน้าหนังสือพิมพ์ หรือติดป้ายประกาศไว้ที่หน้าร้านเพื่อที่ให้หญิงสาวที่เดินผ่านไปมาหน้าร้านเห็นได้อย่างชัดเจน หากใครเกิดความสนใจก็สามารถเข้าไปสมัครโดยตรงกับทางร้านได้เลย

กล่าวโดยสรุปในประเทศไทยจะจัดสาวโรงงานน้ำชารวมอยู่ในกลุ่มหญิงขายบริการหรือโสเภณี สถานที่ที่ให้ บริการจะจำกัดอยู่ในบางแห่ง และจะถูกสังคมดูหมิ่นและรังเกียจเด็ดขาด จะแตกต่างจากกลุ่ม “สาวเสิร์ฟ” ของ ญี่ปุ่นที่ถูกมองว่าเป็นอาชีพล้ำสมัยของหญิงสาวในยุคนั้น สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ของสตรีใน ยุคสมัยใหม่ การที่ผู้หญิงมีอิสระเสรีในการเลือกประกอบอาชีพ การมีอำนาจทางการเงิน เพราะ “สาวเสิร์ฟ” เป็นอาชีพที่ทำรายได้มากกว่าอาชีพอื่น ได้รับการจับตามองจากสังคม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของนักเขียนญี่ปุ่น ท่านอื่นที่ใช้ “สาวเสิร์ฟ” เป็นตัวละครเอกของเรื่องเช่นกัน เช่นเรื่อง *รักของคนเขลา (Naomi)* (1924) โดย ทานิชากิ จุนอิชิโร (谷崎潤一郎) (1886-1965) ที่มีตัวละครเอกเป็นสาวเสิร์ฟชื่อว่า นาโอมิ Toyota (2014 : 106) ได้กล่าวว่า “ในเรื่องนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์ของสามีภรรยาในเชิงสูงต่ำ มาเป็น ความสัมพันธ์ของสามีภรรยาสมัยใหม่ที่มีความเท่าเทียมกัน” เป็นต้น

สรุป

เรื่อง *เมียขายข้าว* บอกเล่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างซัตจังและโอดานิสามีที่ไม่ค่อยเหลียวแลครอบครัวตนเอง ซัตจังได้พยายามดิ้นรนเอาชีวิตรอดโดยการทำงานเป็นสาวเสิร์ฟที่ร้านสึบากิ ในเรื่องนี้พบว่ามีจุดร่วมระหว่างซัตจัง กับตัวละครหญิงในเรื่องคนอื่นๆ เช่น อากิจัง และมาตามเจ้าของบาร์ ทั้งสามต่างเป็นผู้สนับสนุนการเงินให้กับ โอดานิ และต่างทำงานในธุรกิจที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน นอกจากนี้เราจะเห็นการเปลี่ยนแปลงของซัตจังจากบทบาท ภรรยาและมารดาในครอบครัวที่ฝ่ายชายเป็นใหญ่มาเป็นสาวเสิร์ฟในร้านสึบากิ เป็นการแสดงให้เห็นถึงภาพผู้หญิง ที่พยายามดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของครอบครัวตัวเอง นอกจากนี้จากการที่ให้ตัวละครซัตจังและอากิจังเป็น สาวเสิร์ฟนั้น เพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงภาพสาวสมัยใหม่ที่พยายามขี้นมายืนหยัดด้วยตัวเองภายใต้สังคม ปิตาธิปไตย ซึ่งเมื่อศึกษาเปรียบเทียบอาชีพ “สาวเสิร์ฟ” ในคาเฟ่ของญี่ปุ่นกับ สาวโรงงานน้ำชาของไทยแล้ว พบว่า “สาวเสิร์ฟ” ของญี่ปุ่นจะแสดงให้เห็นภาพหญิงสาวสมัยใหม่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากผู้หญิงในยุคสมัยเดิม เป็นผู้หญิงที่เป็นตัวของตัวเอง มีอิสระเสรีในการเลือกประกอบอาชีพ และมีอำนาจทางการเงิน จนเกิดกระแส ความนิยมในคาเฟ่และ “สาวเสิร์ฟ” อยู่ชั่วระยะหนึ่ง ซึ่งต่างกับของไทย ซึ่งยังมองว่าสาวโรงงานน้ำชาจัดอยู่ในกลุ่ม ผู้หญิงขายบริการทางเพศ ไม่ได้มีบทบาทใดๆ ต่อสังคม และได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากสังคมมากกว่า การที่คาเฟ่สร้างตัวละครหญิงให้มีลักษณะเช่นนี้ก็เพื่อต้องการสะท้อนภาพหญิงสาวแบบใหม่ ไม่ต้องพึ่งพาผู้ชาย แต่กลับเป็นที่พึ่งพิงให้กับผู้ชายแทน ความแข็งแกร่งของผู้หญิงที่ไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไรหรือตกอยู่ใน สถานการณ์อันเลวร้ายเพียงใดก็ตาม พวกเธอจะพยายามต่อสู้ดิ้นรนจนสามารถมีชีวิตรอดต่อไปได้

รายการเอกสารอ้างอิง

- Baba, N. (1998). An Essay on Modernism in "Cafee" and "barmaid". *Shakutoku kokubun*. (39), 31-67. (In Japanese)
- Beautiful woman - teahouse girl -brothel, The legend of prostitute in Yaowarat*. (2017). Retrieved 20 December 2019, from <https://www.prachachat.net/facebook-instant-article/news-85517>
- Dazai, O. (1989). *The complete works of Dazai Osamu No. 8*. Tokyo: Chikumashobo.
- Dazai, O. (1992). *The complete works of Dazai Osamu No. 9*. Tokyo: Chikumashobo.
- Dazai, O. (2016). *The Villon's wife* (P.Kitsomjed, Trans.). Bangkok: JLIT.
- Dazai, O. (2017). *No Longer Human* (P.Kitsomjed, Trans.). Bangkok: JLIT.
- Egusa, M. (1996). I, as a wife in *The Villon's wife*. *Kokubungaku kaishakuto kyoozainokenkyuu*, 44(7), 87-93. (In Japanese)
- Ikuta, M. (2012). *Modangaru Daizukan Taishoo Shoowa no oshare joshi*. Tokyo: Kawade Shobo Shinsha Publishers. (In Japanese)
- Ino, I. (1983). The study on *The Villon's wife*, about the place of ethics. *Studies in Japanese literature*, 19, 165-175. (In Japanese)
- Kamiya, T & O, H. (eds.). (1995). *The encyclopedia of Dazai Osamu's works*. Tokyo: Bensei Publishing. (In Japanese)
- Murashima, Y. (1929). *Kanraku no ookyuu cafee*. Tokyo: Bunkaseikatsukenkyuukai. (In Japanese)
- Nohara, K. (1981). *Dazai Osamu, Hito to Bungaku*. Tokyo: Libroport Publishing. (In Japanese)
- Rajadhon, A. (1969). *Recall for the past vol.3*. Bangkok: Suksit Siam.
- Saowarat, S. (2019). *Strolling around Bangkok, sipping tea, flirting with women, telling stories about prostitute city and famous shops 50 years ago*. Retrieved 20 December 2019, from https://www.silpa-mag.com/history/article_24103
- Sekine, J. (2012). A Study on "Villon's Wife" by DAZAI Osamu From the viewpoint of a wife who has "crosses the border". *Bulletin of the Graduate School, Toyo University*. 49, 1-14. (In Japanese)
- Tanaka, M. (1990). "Villon's Wife", the others who are called "God". *Kokubungaku kaishakuto kanshoo*, 55(7), 156-166. (In Japanese)

- Terazawa, Y. (2014). The Fluctuation of Sex Industry in 1930's Japan: The Significance of Employing and Labor System in Cafee. *Memoirs of the Research Institute of the Cultural Sciences of Ritsumeikan University*. 103,131-139. (In Japanese)
- The association for women's history. (2019). *Japanese History of Female Labor: From Ancient to Modern*. Tokyo: Bensei Publishing. (In Japanese)
- Togoo, K. (2001). The discovery of female monologue, in *The story called Dazai Osamu*. (pp. 113-135). Tokyo: Chikumashobo Ltd. (In Japanese)
- Toyoda, K. (2014). The Modern Girl in Modern Literature. *Journal of Bunka Gakuen University, The humanities & social sciences*. 22,101-114. (In Japanese)
- Tsuboi, H. (2002). Listening to the Women Who Talk- Dazai Osamu, Reconsideration of the female monolougue. *Kaishaku to kyoozai no kenkyuu*. 47(14), 21-27. (In Japanese)